

Te, Benedicte Pater, moriens hæc curat amare,
 Cœnobiumque (925) tuum ditatur corpore ejus;
 Cui prece demonstra cœli cognoscere portas.
 In numero major duodenario, Petre, Pastor
 Cui propriæ sortem telluris subdidit omnem :
 Valvas tu regni sibi prompte pande superni ;
 Edidit hæc ædem tibi, Jacobe, cumque jaceret,
 Speremus quamvis, quod ob hoc ipsam bene sancis,
 Maxime cum lætum sit passa (926) tuum prope fe-

[stum :

Ut tamen accurras sibi poscimus ante tribunal.
 Pastor Apolloni Mathildim spernere noli,
 Sit licet injustum quod respicit (927) ipsa sepul-

[crum,

Quod tua fert ædes, quo patres ejus inhærent.
 Ast altare tuum tamen hæc coluit quia multum,
 Antepium regem veniam sibi posce libenter.
 Virgo Maria Dei genitrix, noctisque diei
 Hæc audire tuum non destitit officium, nunc
 Fac ut te videat, tibi serviat, et super æthra
 Omnibus, in cœlis habitacula qui retinetis,

A Paruit in terris nimis hæc in corpore versans :
 Vos sibi nunc omnes requici porcite sortem.
 Amen.

Explicit carmen mortis comitissæ Mathildis.

EXHORTATIO CANUSII DE ADVENTU IMPERATORIS
 ET REGINÆ.

Pelle timores, non et honores, candida Petra (928),
 Tempora dudum prospera multum læta ferebas,
 Magna Mathildis quod tibi finxit, tempore multo
 Et genitores nobiliores ipsius ultro
 Te peramarunt, et fabricarunt denique celse;
 Progenies quæ jam requiescens, desiit esse.
 Plangere cessa, gaudia specta, stabis honeste;
 Cæsar honorat, teque decorat, sis sua semper.
 B Plangere noli, culmen honoris tu retinebis,
 Alta Mathildis mortua vivit, splendida, felix :
 Quæ nova mater regna beata, teque beabit,
 Est super illam commemoratam nomine talis.
 Cæsaris hostes sint procul omnes, ipse beetur
 Et sua conjux fulgida prorsus vivat in ævum.

CHARTULA COMITISSÆ MATHILDIS

Super concessione bonorum suorum facta Romanæ Ecclesiæ.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, anno ab
 Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 1102, quinto
 decimo die Kal. Decembris, indictione decima. Tem-
 pore domni Gregorii septimi papæ in Lateranensi
 palatio, in capella Sanctæ Crucis, in præsentia Cen-
 cii Frangipane, Gratiani, Cencii Franculini et Alber-
 ricci de Petro Leone, et Benincasa, fratris ejus Uberti
 de Tuscia, et aliorum plurium. Ego Mathildis, Dei
 gratia, comitissa, pro remedio animæ meæ et pa-
 rentum meorum dedi et obtuli ecclesiæ Sancti Petri
 per interventum domni Gregorii papæ VII omnia bona
 mea, jure proprietario tam quæ tunc habueram,
 quam ea quæ in antea acquisitura eram, sive jure
 successionis, sive alio quocunque jure ad me perti-
 nent, et tam ea, quæ ex hac parte montium habe-
 bam, quam illa quæ in ultramontanis partibus ad
 me pertinere videbantur, omnia sicut dictum est,
 per manum domini Gregorii VII papæ Romanæ Eccle-
 siæ dedi et tradidi, et chartulam inde fieri ro-

C gavi. Sed quia chartula nusquam apparet, et timeo
 ne donatio et oblatio mea in dubium revocetur;
 ideo ego, quæ supra, comitissa Mathilda, iterum a
 præsentis die dono et offero eidem Romanæ Eccle-
 siæ per manum Bernardi cardinalis et legati ejus-
 dem Romanæ Ecclesiæ, sicut in illo tempore dedi,
 per manum domini Gregorii, omnia bona mea, tam
 quæ nunc habeo, quam quæ in posterum, Deo pro-
 pitio, acquisitura sum, et tam ea quæ ex hac parte
 montium, quam in ultramontanis partibus habeo,
 quam quæ in posterum, Deo propitio, acquisitura
 sum alio quocunque jure, pro mercede et remedio
 animæ meæ et parentum meorum. Quæ autem ista
 mea bona juris mei superioris dicta, una cum acces-
 sionibus, seu cum superioribus et inferioribus su-
 D rum, qualiter supra legavi (929), in integram, ab ea
 die, in eadem ecclesia dono, et offero, et per præ-
 sentem chartulam offerentis ibidem habendam (930)
 confirmo. Insuper per cultellum, festucam nod-

(926) Corrige ex nostris codicibus: *Cum lethum sit passa.* Mur.

(927) Cod. ant., *respuit.* Displicuit scilicet auctori quod Mathildis se non jussit in arce Canusina sepeliri. Lenz.

(928) Id est Canossa, seu Canusium, arx fundata super silicem albicantem. Hæc autem Donizo scribit, quia anno 1116 Henricus V in Italiam descendens, totam sibi attribuit hæreditatem comitissæ Mathildis, atque inter cætera ipsam Canossam. Mur.

(929) Vulgaris eorum temporum formula est *qualiter supra legitur*; atque ita hic scribendum. Mur.

(930) In ejusmodi chartis *habendum* usitata est notariorum formula. Mur.

(925) Scilicet Padolironense Sancti Benedicti, ubi primo tumulatum ejus corpus, tum inde sub Urbano VIII pontifice Romam translatum. Cum adhuc ad Padum ejus tumulus intactus permaneret, anno 1615, die 22 Junii, uti scriptum eo tempore invenio, dux Mantuæ curiositate ductus arcam frangi jussit. Vñum ibi nobilis ac celeberrimæ viraginis corpus integrum, os apertum, dentibus candidissimis, et nullo ex eis excusso. Sudariolum faciei impositum, vix manibus contractatum, in pulverem abiit. Ornamentum vero capitis incorruptum, quale in ejus picturis cernitur, ac præcipue super Padolironense sepulcrum, et apud marchiones Canossinos Regiense patricios. Mur.

tam, gantonem (931) et vasconem (932) terræ, atque ramum arboris (933), et me exinde foras expuli, garpivi (934), et absentem me feci, et a parte ipsius Ecclesiæ habendam (935) reliqui, faciendum (936) exinde pars ipsius Ecclesiæ dederit a presenti die quidquid voluerit, sine omni mea et hæredum ac probæredum meorum contradictione. Si quid vero (quod futurum esse non credo) sive ego comitissa Mathilda, quod absit! aut ullus de hæredibus ac probæredibus meis, seu quælibet opposita persona contra hanc chartulam quandoque offerktionis ire, agere tentaverimus, aut tam (937) (938) per quodvis ingenium infringere quæserimus, tunc inferamus ad illam partem, contra quam exinde litem intulerimus multam, quod est pœna auri op-

A timi libras mille; argenti pondera quatuor millia, et quo (939) repetierimus, vindicare non valeamus; sed presens hæc chartula offerktionis omnibus temporibus firma permaneat atque persistat et pergamena cum atramentario de terra levavi paginæ Guidonis notarii (940), tradidi, et scribere rogavi. qua subter confirmans testibus obtuli roborandam Actum Canusiæ feliciter, Mathilda, Dei gratia, quid est, in hac charta a me facta, etc.

✕ Ego Ardericus, iudex interfui, etc.

✕ Ego Ubaldus, iudex interfui, etc.

Signum manu Attonis de monte Barranzonis et Bonvicini de Canusia, rogati testes.

Ego Guido, notarius palatii, scriptor nujus chartulæ offerktionis post traditam complevi, et dedi, etc.

De Thesouro Canusinae Ecclesiæ Romam transmissio, et de compensatione Ecclesiæ Canusinae facta.

Anno Domini 1082, comitissa Mathildis cum episcopo Anselmo, qui et vicarius erat papæ Gregorii VII in illis diebus in Longobardia, thesaurum Ecclesiæ Canusinae postulavit abbati Gerardo, qui tunc præerat præfatæ Ecclesiæ, ad dirigendum papæ pro defensione Romanæ Ecclesiæ, quæ illo tempore persecutionem grandem habebat a Guiberto hæresiarcha.

Itaque prænominatus abbas una cum congregatione fratrum, fidelem amorem et dilectionem habens in B. Petro et Romana Ecclesia, vicario ejus et comitissæ petitioni alacriter thesaurum obtulit, qui xx et iv coronæ (941) erat, et una illarum aurea cum crucicula una itidem aurea, et duæ tabulæ altarium argenteæ, et coopertura argenti arcæ altaris Sancti Apollonii, et thuribulum grande argenteum. Quod decoctum Canusii septingentæ libræ argenti fuit et novem libræ auri.

Tandem transmissio thesauro Romam per assensum et voluntatem papæ, qui chartam offerktionis (942) de omnibus prædiis prædictæ comitissæ ab ea receperat, supra nominatus vicarius, qui et hunc episcopatum tunc, jussione papæ, regebat, rogante domina comitissa pro aliquantula restauratione ablati thesauri, alias duas capellas in Filma (943) et unam in casula supposuit Ecclesiæ Canusinae. Postea

B episcopus Heribertus catholice Romanam diligens Ecclesiam factum episcopi Anselmi laudavit, et laudans firmavit, Ecclesiamque Canusinam consecravit; quæque habebat Ecclesia ex suo jure sua dote annuit sibi, et postulante eadem domina comitissa alias duas capellas, unam in villa Placiolæ, et aliam in Jano (944) sitam eidem supposuit Ecclesiæ, nec non et capellam in Gurgo sitam per voluntatem ac nutus (945) istius episcopi a patronis ejusdem Ecclesiæ. Canusina tunc acquisivit Ecclesia (946) anno 1090). Hujus episcopi temporibus purgavimus interiorius et exteriorius ecclesiam illam de Gurgo ex spinis et vepribus. Post hæc idem episcopus Heribertus pergere volens in Siciliam per proficuum et honorem reginæ Ecclesiæ, quia pura amicitia Canusinam diligebat Ecclesiam, mutuo accepit (947) pretiosam planetam de purpura sanguinea et pulchro aurifrisio (948) cum decenti lineo indumento, quam cum indumento dixit valere xxx libras, et cuncta quæ ex suo jure Canusina habebat Ecclesia iterum suis pontificalibus verbis valde confirmans, et spondens vera fide et certa promissione, si a Sicilia vivus reverteretur, quod de melioribus capellis sui episcopatus subjugaret Canusinae Ecclesiæ, et si contingeret eum non reverti, aut si perderet planetam et indumentum, ipse ordinaret unum de bonis (949)

(931) Gwantonem, id est chirothecam. LEIB.

(932) Gwasconem lego, gwasionem, id est cespitem. LEIB.

(933) Supple: tradidi, vel tale aliquid. LEIB.

(934) Guarpivi, id est ejei. LEIB.

(935) Habenda. LEIB.

(936) Ad faciendum exinde pars ipsius Ecclesiæ, barbarum est, pro: ut faciat exinde pars ipsius Ecclesiæ quidquid voluerit. Vox dederit videtur redundare. LEIB.

(937) Etiam. LEIB.

(938) Scribe aut eam; ita enim in aliis ejusmodi chartis. MUR.

(939) Quod. LEIB.

(940) Paginam Guidoni notario. LEIB.

(941) Forte, coronarum. LEIB.

(942) Forte, oblationis. LEIB.

(943) Cod. Regien., in Filina. MUR.

(944) Idem cod., in Fano. MUR.

(945) Idem cod., ac nutu. MUR.

(946) Idem cod., acquisivit Ecclesia. Tum sequitur: anno 1090 hujus episcopi, etc.

(947) Idem cod., mutuo ab ea accepit. MUR.

(948) Aurifrisio. LEIB.

(949) Idem cod. Regien., unde de bonis reginæ

Ecclesiæ restorationem haberet Canusina Ecclesia de mutuato sibi indumento. Deinde vero, etc. MUR.